

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Економічний факультет
Кафедра економічної теорії

Майовець Я.М., Ільків Н. В.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ
для студентів III курсу денної форми навчання
спеціальності 051 – «Економіка», спеціалізації «Бізнес-економіка»

Львів 2021

Рекомендовано до друку кафедрою економічної теорії
Львівський національний університет імені Івана Франка
(протокол № 1 від 31.08.2021)

Рецензенти: Грабинська Ірина Володимирівна,
кандидат економічних наук, професор кафедри аналітичної економіки
та міжнародної економіки Львівського національного університету
імені Івана Франка

Лех Галина Андріївна,
кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії
Львівського національного лісотехнічного університету

Майовець Я.М. Методичні рекомендації щодо проходження виробничої
практики студентами III курсу денної форми навчання економічного факультету
спеціальності 051 – «Економіка», спеціалізації «Бізнес-економіка» / Укл: к.е.н.,
доц. Ільків Н. В., к.е.н., доц. Майовець Я.М. – ЛНУ ім. Івана Франка, 2021. – с.
42

Методичні рекомендації призначені для студентів спеціальності 051 –
«Економіка», спеціалізації «Бізнес-економіка», які проходять виробничу
практику та викладачів, які здійснюють наукове керівництво практикою. Вони
містять вимоги до змісту, обсягу та оформлення, а також оформлення звіту та
підготовки до захисту.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. Мета та завдання практики	5
2. Організація та керівництво практикою	6
3. Зміст практики	10
4. Методичні рекомендації	11
4.1. Правила ведення і оформлення щоденника	11
4.2. План звіту про виконання програми практики	12
4.3. Вимоги до оформлення звіту	12
4.4. Структура та зміст звіту з практики.....	14
5. Підведення підсумків практики	20
6. Критерії оцінювання	21
7. Шкала оцінювання університету, національна та ECTS	23
8. Рекомендована навчально-методична література	24
9. Додатки	26
Додаток 1. Щоденник практики	26
Додаток 2. Зразок титульної сторінки звіту про проходження виробничої практики	33
Додаток 3. Примірний календарний графік проходження виробничої практики	34
Додаток 4. Зразок оформлення таблиць і рисунків	35
Додаток 5. Зразок оформлення списку використаної літератури.....	36

ВСТУП

Виробнича практика студентів спеціальності 051 – «Економіка», спеціалізації «Бізнес-економіка» є важливим етапом професійно-практичної підготовки студентів, дає можливість отримати практичні знання та організаторські навички виробничої діяльності, необхідні для майбутньої роботи за фахом. У процесі проходження практики увага відповідальних за практику повинна акцентуватися на розвиток творчих здібностей студентів, їх самостійності, умінні приймати рішення та працювати в колективі. Практика студентів проводиться на спеціальних базах, які забезпечують виконання програми для відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів. В якості баз практики можуть використовуватися сучасні підприємства, організації та установи різних галузей, які відповідають програмі практики, зокрема її меті та задачам.

Вирішення завдань підготовки висококваліфікованих економістів вимагає закріплення набутих у вузі теоретичних знань практичними навичками роботи на підприємстві. З цією метою студенти в процесі навчання в університеті проходять виробничу практику.

Програма практики студентів відповідає:

- Закону України «Про вищу освіту»;
- Положенню «Про проведення практик здобувачів вищої освіти Львівського національного університету імені Івана Франка»;
- Положення «Про організацію освітнього процесу у Львівському національному університеті імені Івана Франка»;
- Положення «Про контроль та оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Львівського національного університету імені Івана Франка»
- освітньо-професійній програмі «Бізнес-економіка» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 051 – «Економіка»;
- особливостям баз практики.

Виробнича практика проводиться у 6 семестрі (III курс) після того, як студенти вже опанували переважну більшість дисциплін економічного циклу.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Виробнича практика – частина навчального процесу, яка передбачає зміцнення теоретичних знань в процесі оволодіння практичними навичками з обраної спеціальності. Вона поєднує в собі теоретичне і виробниче навчання.

Виробнича практика має на меті наступне:

- 1) закріплення, поглиблення та доповнення теоретичних знань студента, одержаних при вивченні загальноєкономічних та спеціальних дисциплін, набуття навичок економічної діяльності шляхом вивчення досвіду роботи підприємства;
- 2) розвиток навичок самостійної роботи по проведенню економічного дослідження щодо діяльності підприємства, його структурних одиниць;
- 3) вироблення уміння самостійного вирішення окремих наукових та прикладних економічних проблем за профілем майбутньої спеціальності;
- 4) набуття досвіду роботи на посаді економіста як молодшого спеціаліста.

Відповідно до мети основними *завданнями* виробничої практики є:

- навчитися використовувати теоретичні знання, одержані у процесі навчання, для проведення аналізу діяльності обраного підприємства за допомогою різних методів дослідження;
- ознайомитися з організацією, структурою і перспективами розвитку підприємства;
- зібрати основні матеріали для написання і оформлення звіту про виробничу практику;
- ознайомитися з альтернативними способами вирішення конкретних економічних проблем в інших організаціях (установах), на підприємствах.
- ознайомитись з призначенням, функціями, виробничою і управлінською структурами підприємства;
- вивчити організації профільної діяльності, ознайомитись з методами організації окремих процесів, технологією, засвоєння прийомів техніко-економічних розрахунків;
- оцінити техніко-технологічну базу основної діяльності, матеріальних активів, обігових коштів, персоналу;

- набути навичок проведення планово-економічних розрахунків, аналізу і ведення документації щодо діяльності підрозділів підприємства;
- ознайомитись з економічними аспектами забезпечення конкурентоздатності профільної діяльності підприємства;
- аналіз ефективності профільної діяльності;
- розробити рекомендації по вдосконаленню організаційно-економічної системи підприємства;
- збір і аналіз інформації по проблемі, самостійно обраній студентом, для подальшого опрацювання в курсових і наукових роботах.

Виробничу практику проходять студенти 3 курсу спеціальності 051 – «Економіка», спеціалізації «Бізнес-економіка»».

Тривалість практики – 4 тижні.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА КЕРІВНИЦТВО ПРАКТИКОЮ

Контроль за дотриманням студентами вимог щодо проходження практики відбувається в двох формах: поточний і підсумковий:

- поточний контроль здійснюється керівником виробничої практики від кафедри «Економічної теорії» та призначеним керівником від бази практики, під час поточного контролю перевіряються: своєчасність заповнення щоденника, виконання графіка робіт, індивідуальних завдань тощо;
- підсумковий контроль здійснюється в процесі захисту звіту з виробничої практики.

Виробнича практика студентів спеціальності 051 – «Економіка», спеціалізації «Бізнес-економіка» проводиться у відповідності з «Положенням про проведення практик здобувачів вищої освіти Львівського національного університету імені Івана Франка», затвердженого Вченою Радою Львівського національного університету імені Івана Франка від 28 квітня 2021 р., навчальним планом і організовується на підприємствах.

Основним документом студента вважається календарний графік проходження практики, який є, по суті, робочою програмою практики, де враховується ступінь теоретичної підготовки студента, специфіка конкретного місця проходження практики. Індивідуальний графік розробляється керівником практики від кафедри і узгоджується з керівником від бази практики. В ньому відображається особливість проходження практики, включається комплекс

спеціально підібраних учбових і реальних завдань, календарні строки виконання окремих етапів, а також передбачається просування студента по різних робочих місцях для виконання програми практики в цілому.

В індивідуальному графіку може передбачатися виконання студентами виробничих завдань (робіт). Ця робота повинна бути організована таким чином, щоб студент мав можливість з одного боку надати допомогу підприємству, де він проходить практику, а з другого – глибоко засвоїти основні типи розрахунків, аналізу та отримати професійні навички зі спеціальності.

Робота студентів на базі практики з першого дня повинна бути спланована таким чином, щоб кожен студент мав чіткий план (графік) проходження практики з визначенням змісту і строків виконання окремих етапів практики.

Виконання індивідуального графіку повинно фіксуватися студентами у щоденнику.

Керівником практики від кафедри може бути дозволена студентам робота під час практики на вільних робочих місцях при умові, що останні задовольняють вимогам програми практики, і студенти успішно її виконують. Але незалежно від цього всі студенти на час проходження практики повинні бути забезпечені спеціально обладнаними місцями для роботи.

Робочим місцем студентів при проходженні виробничої практики є підрозділи підприємств, діяльність яких пов'язана з економічними процесами підприємства.

Виробнича практика повинна передбачати:

- оформлення і одержання пропусків на підприємство;
- вивчення правил техніки безпеки;
- проведення учбових занять і виробничих екскурсій;
- виконання індивідуальних завдань;
- виконання самостійних завдань у економічних відділах та інших службах підприємства;
- оформлення звіту;
- подання звіту з практики на кафедру.

Метою контролю за проходженням виробничої практики є:

- надання практичної допомоги студентам у виконанні програми практики;
- виявлення і усунення недоліків у проходженні практики.

У результаті проходження практики студент повинен мати компетентності :

Загальні компетентності (ЗК)	ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
	ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
	ЗК7. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
	ЗК8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
	ЗК9. Здатність до адаптації та дій в новій ситуації.
	ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
	ЗК12. Навички міжособистісної взаємодії.
	ЗК13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
Фахові компетентності спеціальності (СК)	СК1. Здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях
	СК2. Здатність здійснювати професійну діяльність у відповідності з чинними нормативними та правовими актами.
	СК6. Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.
	СК7. Здатність застосовувати комп'ютерні технології та програмне забезпечення з обробки даних для вирішення економічних завдань, аналізу інформації та підготовки аналітичних звітів.
	СК8. Здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері економічних та соціально-трудоуних відносин.
	СК12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.
	СК13. Здатність проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, оцінку їх конкурентоспроможності.
Спеціальні компетентності спеціалізації (СКС)	СКС3. Здатність оцінювати ефективність макро- та мікросередовища функціонування суб'єктів бізнесу, аналізувати та прогнозувати інтенсивність впливу зовнішніх і внутрішніх чинників в умовах глобальних структурних змін

Контроль проводиться керівником практики від університету та підприємства, завідувачем кафедри.

Про виявленні серйозних недоліків, контролюючий повинен доповідати керівництву ЗВО та підприємства. З метою підвищення дієвості контролю, студенти-практиканти повинні регулярно заповнювати щоденник практики.

Специфіка діяльності підприємств різних профілів, форм власності, організаційних структур обумовлює певні відмінності в змісті практики. В залежності від бази проходження практики її зміст уточнюється графіком проходження практики. При необхідності керівником практики від Університету на вимогу керівника практики від підприємства і за погодженням з ним може розроблятися індивідуальна програма практики на базі даного підприємства.

Під час проходження практики студент зобов'язаний:

- в 1-й день зробити відмітку про дату прибуття на практику (у щоденнику);
- пройти інструктаж з техніки безпеки, з'явитись до керівника практики від підприємства – бази практики, ознайомити його з програмою (графіком) та індивідуальним завданням, отримати вказівки щодо проходження практики та домовитись про час і місце консультацій;
- отримати (при необхідності) тимчасову перепустку для входу на підприємство;
- повністю виконати програму та індивідуальні завдання з практики; фіксувати в щоденнику виконані завдання;
- зібрати матеріал для написання звіту, своєчасно його обробити, написати звіт;
- дотримуватись трудової дисципліни та правил внутрішнього розпорядку на базі практики;
- нести відповідальність за роботу, що доручена керівником від бази практики.

В останній день проходження практики студент зобов'язаний:

- отримати характеристику своєї роботи, яка складається і підписується керівником від бази практики;
- зробити відмітку про дату завершення практики та вибуття з місця її проходження (в щоденнику), здати матеріали, отримані на підприємстві під час проходження практики, здати перепустку.

Після повернення з бази практики студент зобов'язаний:

- довести до відома кафедри про закінчення практики;
- у 1-оденний строк належним чином оформити звіт про проходження виробничої практики;
- отримати консультації у наукового керівника щодо обробки зібраного під час практики матеріалу.
- здати звіт разом з необхідними оформленими документами та щоденник керівникові практики від кафедри на перевірку;
- у призначений керівником практики від кафедри день захистити звіт про проходження практики;

3. ЗМІСТ ПРАКТИКИ

За своїм характером та призначенням виробнича практика є переважно ознайомлювальною. За період її проходження студент повинен:

1. Ознайомитися з:

- історією розвитку підприємства, організаційною та виробничою структурою;
- установчими документами підприємства – бази практики;
- бізнес-процесами підприємства – бази практики;
- видами виготовлюваної продукції чи послугами, що надаються;
- видами ринків (внутрішніх і зовнішніх), на яких фірма продає свої товари (послуги);
- організаційною структурою економічної служби (або підрозділу, в якому студент проходить практику);
- посадовими інструкціями працівників економічної служби (або підрозділу, в якому студент проходить практику);
- мікро- та макросередовищем, в якому знаходиться фірма;
- з економічними аспектами забезпечення конкурентоздатності профільної діяльності підприємства;

Вивчити:

- організацію і планування економічних процесів;
- товарну політику фірми;
- цінову політику;
- збутову політику;
- логістичну систему підприємства;

2. Виконати в залежності від бази практики наступну розрахункову роботу:

- дати загальну характеристику :
 - інвестиційної діяльності підприємства, дати характеристику персоналу підприємства по категоріях, його якісного і кількісного складу в динаміці; представити розрахунки показників продуктивності праці і провести їх аналіз;
 - профільної продукції, послуг, робіт;
 - ефективності профільної діяльності;
- розрахувати узагальнюючі показники ефективності за останні 3 роки;
- розрахувати показники валової, чистої і реалізованої продукції і прослідкувати їх динаміку за останні 3 роки, визначити фактори, які її обумовили; описати схему формування виробничої програми;
- описати діючу систему нагляду і контролю за якістю продукції, робіт, послуг підприємства;
- проаналізувати фінансовий стан підприємства для формування загального уявлення та загальних тенденцій його розвитку.
- виконати індивідуальне завдання;
- узагальнивши результати аналізу і вивчення профільної діяльності підприємства, слід зробити висновки, в яких вказати напрямки і, по можливості, конкретизувати заходи по оптимізації і розвитку організаційно-економічної системи;

зібрати інформацію по проблемі, яка є предметом особливого дослідження студента з метою пошуку шляхів розв'язання проблеми в подальшій навчальній і науковій роботі.

Характер роботи практикантів на підприємстві повинен суворо відповідати освітній програмі.

Студенти зобов'язані суворо виконувати прийняті на базі практики правила охорони праці і протипожежної безпеки.

4. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Основним підсумком практики для студентів є виконання календарного графіку, складання та захист звіту. Письмовий звіт поєднує всі розділи програми практики.

Період завершення практики дає можливість студенту реально оцінити свої сили, за допомогою викладача визначити основні недоліки у теоретичній підготовці, отримати навички для подальшої діяльності.

У студентів під час проходження практики може нагромаджуватись занадто багато інформації. У цьому випадку викладач зобов'язаний навчити студента правильному оформленню звітних матеріалів, дотриманню послідовності та точності викладання, а також вмінню вибирати найбільш суттєве. Тому студент, крім записів у щоденнику про виконану роботу, повинен скласти звіт про проходження (виконання графіку) практики по розділах.

Основним документом, де фіксується процес проходження студентом практики, є щоденник проходження практики.

4.1. Правила ведення і оформлення щоденника

1. Щоденник — це основний документ студента під час проходження практики.
2. Під час проходження практики студент щодня коротко ручкою повинен записувати у щоденник усе, що він зробив згідно з календарним планом проходження практики.
3. Щонайрідше раз на тиждень студент зобов'язаний подавати щоденник для перегляду керівникам практики від навчального закладу та бази практики, які перевіряють щоденник, роблять письмові зауваження, дають додаткові завдання і підписують виконані студентом записи.
4. Після завершення практики заповнений щоденник подається керівникам практики від навчального закладу і бази практики.
5. Оформлений щоденник з відгуками та підписами керівників, печаткою підприємства студент повинен захистити перед комісією навчального закладу.
6. Без заповненого щоденника практика не зараховується.

4.2. План звіту про виконання програми практики:

- Вступ, де зазначаються мета і завдання практики.
- Загальна характеристика підприємства-бази практики (назва, організаційно-правова форма, основні види діяльності).
- Зміст практичних завдань, що виконувались під час проходження практики.
- Висновки про результати практики і пропозиції щодо поліпшення економічної діяльності підприємства.

- Список використаної літератури.
- Додатки.

4.3. Вимоги до оформлення звіту

Звіт студента по проходженню практики набирається на комп'ютері:

Параметри сторінки: формат листка – А4 (21см.×29,7см.).

Поля: з лівого боку – 30 мм, з правого, верхнього і нижнього – по 20 мм.

Формат шрифту: *по тексту*: Times New Roman; розмір шрифту – 14; міжрядковий інтервал – 1,5; відступ абзацу – 10 мм.; *в таблицях*: Times New Roman; розмір шрифту – 8, 10, 12 або 14; міжрядковий інтервал – 1,0.

Назву розділів слід розпочинати із нового листка.

Розділи звіту нумеруються за наступним зразком “**РОЗДІЛ 1**” (Times New Roman; розмір шрифту – 14, літери всі великі, напівжирні, розміщується по середині тексту), назва розділу – Times New Roman; розмір шрифту – 14, перша літера велика, курсив, напівжирні, розміщується по середині тексту.

Підрозділам надається нумерація: 1.1., 1.2., 1.3., ...2.1.,2.2., ... і т.д. і оформляється шрифт за попередньо зазначеним зразком.

При використанні у звіті ілюстрованого матеріалу (рисуноків, графіків, діаграм, схем) нумерація робиться кількома цифрами з вказівкою номера підрозділу і порядкового номера ілюстрації (напр., “*Рис. 1.2.1*”). Назва розміщується безпосередньо під рисунком (Times New Roman; розмір шрифту – 14, перша літера велика, курсив, напівжирні, розміщується по середині тексту).

Цифровий матеріал рекомендується представляти у вигляді таблиць. Кожна з них повинна мати змістовну назву, яка ставиться під словом “**Таблиця**” (розмір шрифту – 14, перша літера велика, курсив, напівжирні, розміщується по правій стороні тексту) над відповідною таблицею. Далі вказується назва таблиці (розмір шрифту – 14, перша літера велика, курсив, напівжирні, розміщується по середині тексту). Таблиці нумеруються так само, як ілюстрації. Таблицю необхідно розміщати після посилання на неї в тексті (напр., див. табл. 1.2.3), після чого робиться її аналіз. У шапці таблиці шрифт за наступною вимогою: розмір шрифту – 8, 10, 12 або 14; курсив; напівжирний; міжрядковий інтервал – 1,0.

В список інформаційних джерел включаються всі джерела, які використовувались при складанні звіту. В тексті звіту на інформаційні джерела

робляться посилання (в кінці сторінки або в квадратних дужках цифрами, які вказують на номер джерела в списку і сторінку з нього).

Допоміжний матеріал (інструкції, великі таблиці, ілюстрації, окремі схеми і т.п.) слід розташовувати в додатках, давати кожному з них змістовну назву та порядковий номер арабськими цифрами, а в тексті робити посилання на відповідний додаток.

Звіт студента про практику повинен мати: титульний лист (див. додаток 1); зміст з назвами розділів та сторінок, де вони починаються; стислу характеристику бази практики; зміст і аналіз кожного розділу практики; список інформаційних джерел; додатки (при необхідності).

Достовірність інформації, поданої в звіті, підтверджується зразками організаційно-розпорядчої, планової, фінансової та ін. документації.

Звіт студента про практику повинен мати нумерацію листів, починаючи з цифри 3, починаючи із вступу, бути зброшурованим (зшитим). Нумерація сторінок розміщується у правому верхньому куті листа.

На титульній сторінці звіту необхідно мати: особистий підпис керівника практики від кафедри з вказівкою його посади, прізвища, ім'я, по-батькові особистий підпис керівника практики від підприємства з вказівкою посади; прізвища, ім'я, по-батькові, особистий підпис студента. Все повинно бути завірене печаткою підприємства, де студент проходив практику.

4.4. Структура та зміст звіту з практики

Звіт з практики має наступну структуру:

- титульний лист (додаток 1);
- зміст;
- вступ, де зазначаються мета і завдання практики (2-3 с.);
- основна частина (25-30 с.);
- висновки та пропозиції (3-5 с.);
- список використаних джерел;
- додатки.

Загальний обсяг звіту має бути в межах 35-45 с. (без додатків).

У ВСТУПІ визначаються цілі і завдання виробничої практики, стан і тенденції розвитку економіки в цілому та тієї галузі, в якій функціонує суб'єкт господарювання, де студент проходив практику.

ОСНОВНА ЧАСТИНА звіту повинна містити 3 розділи:

Розділ 1. Теоретико-методологічні основи дослідження...

Першим етапом виробничої практики є ознайомлення студента зі специфікою господарсько-фінансової діяльності підприємства – бази практики. Опис загальної системної характеристики підприємства-бази практики наводиться студентом у Розділі I звіту з виробничої практики та включає кілька завдань:

- охарактеризувати статус підприємства (дату створення, юридичну адресу, форму власності, належність до певної організаційно-правової форми, основні цілі та обмеження діяльності);

- стисло описати історію створення і розвитку підприємства; їх трансформування за умов розвитку ринкових відносин; форми залучення інвестицій; визначити стадію життєвого циклу підприємства;

- ознайомитися зі статутом підприємства, проаналізувати його відповідність чинному законодавству, проаналізувати дотримання державних вимог щодо реєстрації та діяльності підприємства; ознайомитися з основними видами господарської діяльності (переважаюча спеціалізація), охарактеризувати галузеву належність підприємства.

Охарактеризувати організаційну структуру підприємства:

- Дослідити організаційну структуру управління підприємства.

- Проаналізувати положення про структурні підрозділи та визначити функціональні обов'язки працівників, що закріплені у посадових інструкціях одного зі структурних підрозділів (бажано, того підрозділу, де студент проходить практику).

Описати основні види діяльності підприємства. Визначити асортимент продукції (послуг). Ознайомитись з основними контрагентами підприємства. З'ясувати умови співпраці з іншими суб'єктами ринку.

Розділ 2. Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства (бази практики).

Другий розділ носить практичне значення і висвітлює результати самостійного аналізу зібраної інформації про фінансово-господарську діяльність. Розраховуються **показники валової, чистої і реалізованої продукції, узагальнюючі показники ефективності за останні 3 роки** та визначаються фактори, які її обумовили.

Аналіз фінансової діяльності підприємства повинен містити аналіз фінансових показників підприємства за останні три роки:

- **Аналіз показників ліквідності**; Ліквідність суб'єкта господарювання характеризується наявністю в підприємства ліквідних засобів у формі залишку грошей у касі, грошових коштів на рахунках у банку та тих елементів оборотних активів, що легко реалізуються.

- Коефіцієнт абсолютної ліквідності ($K_{ал} = \text{Грошові кошти та їх еквіваленти (Ряд 1165 Ф №1)} / \text{Поточні зобов'язання і забезпечення (Ряд 1695 Ф № 1)}$). Коефіцієнт показує, яку частину поточних зобов'язань підприємство може погасити негайно. Мінімальне значення коефіцієнта 0,2.
- Коефіцієнт швидкої (поточної) ліквідності. $K_{шл} = \text{Оборотні активи – Запаси (Ряд 1195 Ф №1 – Ряд 1100 (Ф № 1)} / \text{Поточні зобов'язання і забезпечення (Ряд 1695 Ф № 1)}$. Орієнтовне значення показника 1, допустимим вважається 0,8. Цей коефіцієнт визначає спроможність підприємства у разі падіння обсягів реалізації покрити свої зобов'язання перед кредиторами.
- Коефіцієнт загальної ліквідності (коефіцієнт покриття) ($K_{зл} = \text{Оборотні активи (Ряд 1195 Ф №1)} / \text{Поточні зобов'язання і забезпечення (Ряд 1695 Ф № 1)}$) Коефіцієнт дає змогу оцінити загальну ліквідність і показує, якою мірою поточні зобов'язання забезпечуються поточними активами. Оптимальне значення цього показника 1,5 – 2,5.

- **Аналіз показників фінансової стійкості;** Фінансова стійкість характеризується такою структурою фінансових ресурсів та їх розміщенням в активах підприємства, таким рівнем чистих грошових надходжень, які забезпечують стабільне функціонування підприємства в умовах стабільного ринку.

- Коефіцієнт автономії, (фінансової незалежності). ($K_{фн} = \text{Власний капітал (Ряд 1495 Ф № 1)} / \text{(Підсумок балансу) (Ряд 1300 Ф № 1)}$). *Нормативне значення - більше 0,5*
- Коефіцієнт фінансової залежності. ($K_{фз} = \text{Підсумок балансу (Ряд 1300 Ф № 1)} / \text{Власний капітал (Ряд 1495 Ф № 1)}$). *Нормативне значення – не менше 0,5.*
- Коефіцієнт фінансової стабільності. ($K_{фс} = \text{Власний капітал (Ряд 1495 Ф № 1)} / \text{Позиковий капітал (сума зобов'язань) (Ряд 1595 + Ряд 1695 + 1700)}$). *Нормативне значення - не менше 0,8.*
- Коефіцієнт фінансового ризику. ($K_{фр} = \text{Позиковий капітал (сума зобов'язань) (Ряд 1595 + Ряд 1695 + 1700)} / \text{Власний капітал (Ряд 1495 Ф № 1)}$). *Нормативне значення – менше 1.*

- **Аналіз показників ділової активності;** Ділова активність комплексна характеристика діяльності підприємства; у фінансовому аспекті проявляється у швидкості обороту його коштів. Позитивною є тенденція до зростання коефіцієнтів ділової активності у часі.

- Коефіцієнт оборотності оборотних активів. ($K_{об.оа} = \text{Виторг (дохід) від реалізації продукції (Ряд 2000 Ф № 2)} / \text{Оборотні активи (Ряд 1195 Ф № 2)}$)
- Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості. ($K_{об.дт} = \text{Виторг (дохід) від реалізації продукції (Ряд 2000 Ф № 2)} / \text{Дебіторська заборгованість (Ряд 1125 Ф № 1+ ...Ряд 1155 Ф № 1)}$)
- Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості. ($K_{об.кт} = \text{Виторг (дохід) від реалізації продукції (Ряд 2000 Ф № 2)} / \text{Кредиторська заборгованість (Ряд 1610 Ф № 1+.... Ряд 1630 Ф № 1)}$)
- Коефіцієнт оборотності власного капіталу. ($K_{об.вк} = \text{Виторг (дохід) від реалізації продукції (Ряд 2000 Ф № 2)} / \text{Власний капітал (Ряд 1495 Ф № 1)}$)

- **Аналіз показників рентабельності.** Показники рентабельності дають змогу оцінити ефективність, прибутковість фінансово-господарської діяльності Рентабельність показує скільки одиниць прибутку (валового, чистого) отримує

підприємство на одиницю елементів виробництва (реалізованої продукції, загального капіталу, виробничих фондів, власного капіталу тощо), що сприяли його створенню.

- Коефіцієнт економічної рентабельності (рентабельність активів, вкладеного капіталу): $R_k = \text{Валовий прибуток (збиток) (Ряд 2090 (2095) Ф № 2)} / \text{Активи (Підсумок балансу) (Ряд 1300 Ф № 1)} * 100\%$
- Коефіцієнт рентабельності капіталу (активів) за “чистим прибутком” ($R_{кчп} = \text{Чистий прибуток (збиток) (Ряд 2350 (2355) Ф № 2)} / \text{Активи (Підсумок балансу) (Ряд 1300 Ф № 1)} * 100\%$)
- Коефіцієнт фінансової рентабельності (коефіцієнт рентабельності власного капіталу): $R_{вк} = \text{Чистий прибуток (збиток) (Ряд 2350 (2355) Ф № 2)} / \text{Власний капітал (Ряд 1495 Ф № 1)} * 100\%$
- Коефіцієнт рентабельності реалізованої продукції: $R_{рп} = \text{Чистий прибуток (збиток) (Ряд 2350 (2355) Ф № 2)} / \text{Виторг (дохід) від реалізації продукції (Ряд 2000 Ф № 2)} * 100\%$.

Дається характеристика персоналу підприємства по категоріях, його якісного і кількісного складу в динаміці; наводяться розрахунки показників продуктивності праці і проводиться їх аналіз.

Індивідуальне завдання. Тематика індивідуальних завдань охоплює широке коло питань, пов'язаних з проведенням досліджень ефективності виробничих процесів на підприємстві, управління персоналом, системи планування, системи якості, організації матеріально-технічного забезпечення, тощо.

Розділ 3. Перспективи розвитку підприємства – бази практики

У третьому розділі практиканту необхідно науково обґрунтувати рекомендації щодо напрямів усунення недоліків та покращення результатів господарської діяльності окремих фірм, вдосконалення управлінського механізму, важелів здійснення організаційних перетворень тощо. Доречним буде адаптування світового досвіду до умов вітчизняної економіки.

У ВИСНОВКАХ на підставі отриманих під час проходження виробничої практики даних, студент самостійно розробляє рекомендації щодо

удосконалення діяльності підприємства чи окремих його підрозділів. Пропозиції повинні мати практичне значення.

ДОДАТКИ включають практичний матеріал, необхідний для розкриття змісту практики. Зокрема, до них включаються:

- первинні документи;
- облікові реєстри;
- розрахункові таблиці;
- форми звітності за три останні роки;
- ілюстративний матеріал допоміжного характеру (таблиці, рисунки);
- програми власноруч проведених лабораторних економічних експериментів;

Тематика індивідуальних завдань для студентів

1. Оцінки інтенсивності та ефективності використання потужностей підприємства.
2. Шляхи ефективного використання виробничих фондів на підприємстві.
3. Управління формуванням, оновленням та використанням основних виробничих фондів на підприємстві (в організації).
4. Дослідження шляхів покращання використання основного капіталу підприємства (організації).
5. Дослідження економіко-організаційних методів стимулювання росту виробництва на підприємстві.
6. Управління витратами на підприємстві (в організації).
7. Управління рентабельністю виробництва на підприємстві в організації.
8. Шляхи підвищення рівня рентабельності підприємства.
9. Планування персоналу на підприємстві (в організації).
10. Удосконалення системи підбору, підготовки та перепідготовки персоналу підприємства
11. Організації оплати праці на підприємстві (в організації) в умовах ринкових відносин.
12. Шляхи підвищення рівня мотивації праці на підприємстві (в організації).

13. Організація та стимулювання праці на підприємстві (в організації).
14. Організації та нормування праці на підприємстві (в організації).
15. Управління якістю продукції (послуг) на підприємстві (в організації).
16. Інформаційне забезпечення управління на основі нових інформаційних технологій на підприємстві (в організації).
17. Аналіз оборотних активів підприємства.
18. Управління запасами на підприємстві (в організації).
19. Аналіз стану дебіторської заборгованості на підприємстві (в організації).
20. Управління грошовими потоками підприємства з метою підвищення його фінансової стійкості.
21. Управління інноваційними процесами на підприємстві (в організації).
22. Аналіз формування ринків збуту продукції підприємств (організацій).
23. Аналіз і обґрунтування інвестиційної стратегії на підприємстві (в організації).
24. Цінова політика підприємства: сутність, принципи та особливості формування.

В залежності від профільної діяльності бази-практики можуть формулюватися індивідуальні завдання в процесі проходження практики.

5. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ

Належним чином оформлений звіт кожен студент повинен здати у 1-денний термін після закінчення практики (разом з оформленим щоденником) на перевірку керівникові практики від кафедри.

Звіт практики студент захищає перед комісією, призначеною кафедрою. До складу комісії входять керівники практики від кафедри, викладачі кафедри, які викладали спеціальні дисципліни, і в разі потреби керівники від баз практики.

За результатами перевірки звіту, його захисту студентом, а також спостереження за виконанням календарного графіку проходження практики надається детальна характеристика роботи студента при отриманні практичних знань, що виражається виставленням комплексної диференційованої оцінки. Оцінку за практику виставляють у відомість обліку успішності, залікову книжку

студента за підписами членів комісії відповідно до Положення про контроль та оцінювання навчальних досягнень студентів Університету.

Студент, який не дотримався вимог (завдання та графіку проходження практики), що отримав негативний відгук керівників та незадовільну оцінку під час захисту (що фіксується в екзаменаційній відомості), направляється на практику під час канікул або виключається з ЗВО у встановленому порядку.

Студент, який повністю не виконав графік та завдання практики з поважних причин (тривала хвороба, тощо, що підтверджується відповідними документами) повинен написати заяву, на підставі якої наказом продовжується термін проходження практики. Після її завершення захист звіту проводиться на загальних підставах.

Питання про ліквідацію заборгованості кожного студента вирішується на підставі особистої заяви на ім'я декана факультету та письмового дозволу останнього.

Оцінку за практику враховують при призначенні стипендії.

Підсумки кожної практики обговорюють на засіданнях кафедри, вчених радах факультетів.

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання на етапах перевірки оформлення звіту про проходження практики та щоденника практики та захисту звіту:

60-70 балів ставиться, якщо студент:

- 1) показав глибокі теоретичні знання з економічних дисциплін;
- 2) оволодів первинними навиками дослідної роботи: збирати дані, аналізувати, творчо осмислювати, формулювати висновки;
- 3) дає свої пропозиції і рекомендації з предмету дослідження;
- 4) виконав звіт з проходження практики грамотно літературною українською мовою;
- 5) оформив звіт про проходження практики і щоденник практики у відповідності до вимог і подав їх до захисту у визначений кафедрою термін;
- 6) на захисті продемонстрував глибокі знання теми дослідження, твердо і впевнено відповів на запитання членів комісії.

41-59 бали ставиться, якщо студент:

- 1) показав досить високі теоретичні знання з економічних дисциплін;
- 2) оволодів первинними навиками дослідної роботи: збирати дані, аналізувати, осмислювати їх, формулювати висновки, але не завжди критично ставиться до використаних джерел та літератури;
- 3) дає свої пропозиції і рекомендації з предмету дослідження, однак відчуває труднощі щодо їх обґрунтування;
- 4) виконав звіт про проходження практики грамотно літературною українською мовою, але допустив нечисленні граматичні та стилістичні помилки;
- 5) оформив звіт про проходження практики та щоденник практики у відповідності до вимог і подав їх до захисту у визначений кафедрою термін;
- 6) на захисті продемонстрував добрі знання з теми дослідження, відповів на запитання членів комісії.

21-40 балів ставиться, якщо студент:

- 1) показав достатні теоретичні знання з економічних дисциплін;
- 2) в основному оволодів первинними навиками дослідної роботи: збирати дані, аналізувати, осмислювати їх, формулювати висновки, однак допускає в роботі порушення принципів логічного і послідовного викладу матеріалу, мають місце окремі фактичні помилки і неточності;
- 3) не може сформулювати пропозиції і рекомендації з теми дослідження, або обґрунтувати їх;
- 4) допускає помилки в оформленні звіту про проходження практики та щоденника практики;
- 5) допускає численні граматичні та стилістичні помилки;
- 6) на захисті продемонстрував задовільні знання з теми дослідження, але не зумів впевнено й чітко відповісти на додаткові запитання членів комісії;

Менше 21 балів ставиться в тому разі, якщо звіт про проходження виробничої практики та щоденник практики оформлені з численними помилками або не в повному обсязі, якщо на захисті студент проявив повне незнання досліджуваної проблеми, не зумів задовільно відповісти на поставлені питання, що свідчить про несамотійне виконання звіту про проходження практики.

Звіт про проходження практики до захисту не допускається. Поданий науковому керівникові на перевірку або на будь-який подальший етап проходження з порушенням строків, установлених регламентом. Структура не відповідає вимогам. Відсутнє економічне обґрунтування пропонованих заходів. Не оправлена у тверду палітурку, недбало оформлена, написана нерозбірливим почерком.

<i>№ n/n</i>	<i>Етапи оцінювання практики</i>	<i>Бали</i>
1	Оцінка проходження практики керівником практики від підприємства (оцінює керівник практики від бази практики)	30
2	Оформлення звіту з практики (оцінює керівник практики від кафедри)	20
3	Оцінка захисту практики (оцінює керівник практики від кафедри)	50

7. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ УНІВЕРСИТЕТУ, НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

<i>Оцінка в балах</i>	<i>Оцінка ECTS</i>	<i>Визначення</i>	<i>За національною шкалою</i>
			<i>Екзаменаційна оцінка, оцінка з диференційованого заліку</i>
90 – 100	A	<i>Відмінно</i>	<i>Відмінно</i>
81-89	B	<i>Дуже добре</i>	<i>Добре</i>
71-80	C	<i>Добре</i>	
61-70	D	<i>Задовільно</i>	<i>Задовільно</i>
51-60	E	<i>Достатньо</i>	

8. РЕКОМЕНДОВАНА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА ЛІТЕРАТУРА

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка: У 2 кн. / За ред. С.Панчишина і П.Островерха. - Кн. 1: Вступ до аналітичної економії. Макроекономіка - К.: Знання, 2016. – 723 с.
2. Аналіз господарської діяльності: практикум / Г.І. Кіндрацька, М.С. Білик, А.Г. Загородній. – Львів: ЗУКЦ, 2017. – 148 с.
3. Бель В.В., Когут Ю.М. Фінанси: Навч.-метод. Посіб.для самостійного вивчення дисципліни. – К.: МАУП; Ужгород: ЗІ ім.. А.Волошина, 2004. – 168 с.
4. Василик О.Д., Павлюк К.В. Державні фінанси України: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 608 с.
5. Габбард, Р. Глен. Гроші, фінансова система та економіка: Підручник / Пер. з англ.; Наук. ред. пер. М. Савлук, Д.Олесевич. - К.: КНЕУ, 2004. - 889 с.
6. Глобальна економіка: Навчальний посібник / Мазурок П.П., Одягайло Б.М., Кулішов В.В., Сазонец О.М. – Львів «Магнолія 2006», 2011. – 208 с.
7. Гринів Л.С. Екологічна економіка: Навчальний посібник / Л.М. Гринів. – Львів «Магнолія 2006», 2013. – 359 с.
8. Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. С.Ф. Покропивного. – Вид. 3-тє, без змін – К.: КНЕУ, 2006.
9. Економічна теорія: практикум (тести і задачі): навч. посібник [О.Ватаманюк, Є.Майовець, М.Стирський та ін.]; за ред.. О.З.Ватаманюка. –Львів: Інтелек-захід, 2010. –374с.
- 10.Майовець Є. Й. Маркетинг: теорія та методологія: навч. посібник / Є. Й. Майовець. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2013. – 450 с.
- 11.Банківська система: підручник / М.І. Крупка, Є.М. Андрущак, Н.Г. Пайтра та ін.; [За ред. д.е.н., проф. М.І. Крупки]. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – 556 с.
12. Юринець З. Інвестиційний та інноваційний менеджмент. Навч. посіб. / З. Юринець, Л. Гнилянська. – Львів : Видавництво Львівського національного університету імені Івана Франка, 2012. – 319 с.
13. Бізнес-статистика: навч. посібник / [Матковський С. О., Гринькевич О.С., Вдовин М. Л., Вільчинська О.М., Марець О.Р., Сорочак О.З.] – К.: Алерта, 2016. – 280 с.
14. Ватаманюк О. З. Бізнес-економіка: навчальний посібник / О. З. Ватаманюк. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2018. – 324 с.
15. Бандура З.Л., Кріль Я.Я., Москаль Н.В. Облік і аудит: Навчальний посібник, за заг. ред. проф. Ковалюка О.М. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2018. 278 с.

Закони та підзаконні акти України, аналітичні огляди та наукові статті про економічний розвиток України загалом та підприємств різних галузей зокрема, інтернет-джерела, статистичні довідники, економічні журнали тощо

Львівський національний університет імені Івана Франка

ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ

(вид і назва практики)

студента _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Факультет (коледж) _____

Кафедра(циклова комісія) _____

освітньо-кваліфікаційний рівень _____

напрямок підготовки (спеціальність) _____

_____ курс, група _____

Студент _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Прибув на підприємство, в організацію, установу:

Печатка

підприємства, організації, установи

« _____ » _____ 20__ року

(підпис)

(посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

Вибув з підприємства, організації, установи:

Печатка

підприємства, організації, установи

« _____ » _____ 20__ року

(підпис)

(посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Економічний факультет

Кафедра економічної теорії

Реєстр. No _____
від «___» _____ 2022 р.

З В І Т

про проходження виробничої практики

на базі _____

(вказати повну назву підприємства)

Студента (ки) III курсу групи ЕКЕ - ___ с
спеціальності 051 – «Економіка»,
спеціалізації «Бізнес-економіка»

(підпис)

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

Керівник практики від підприємства

(підпис керівника та печатка підприємства)

(прізвище та ініціали)

Керівник практики від кафедри

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Захищено з оцінкою

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

**Примірний календарний графік
проходження виробничої практики**

Початок практики – 12 січня, закінчення – 08 лютого 2022 р.

Тривалість при 5-денному робочому тижні – 20 робочих днів.

Завдання	Кількість робочих днів¹
Ознайомлення з підприємством в цілому	1
Вивчення виробничо-управлінської структури	1
Вивчення організації профільної діяльності підприємства	2
Аналіз матеріально-технічної бази підприємства, ознайомлення з техніко-економічним обґрунтуванням її розмірів і складу	4
Вивчення персоналу підприємства, аналіз його використання і матеріального заохочення	2
Вивчення формування виробничої програми	1
Ознайомлення з управлінням якістю продукції	1
Оцінка ефективності діяльності	2
Розробка рекомендацій по оптимізації і розвитку організаційно-економічної системи	2
Збір інформації по конкретній проблемі	2
Оформлення звіту	2

¹ Кількість днів визначається з врахуванням характеру діяльності фірми.

Таблиця 1.1

Кількість об'єктів торгівлі по регіонах України, одиниць

Область	Роки				Відхилення 2009/2006 рр. (+, -)	Темпи змін 2009/2006 рр. (рази)
	2006	2007	2008	2009		
Волинська	1852	1813	1722	1594	-258	-13,9
Закарпатська	2115	1977	1883	1734	-381	-18,1
Івано- Франківська	1852	1897	1796	1719	-133	-7,2
Львівська	4958	4794	4515	4281	-677	-13,7
Чернівецька	1085	1093	1040	957	-128	-11,8

Джерело: [5, с. 126].

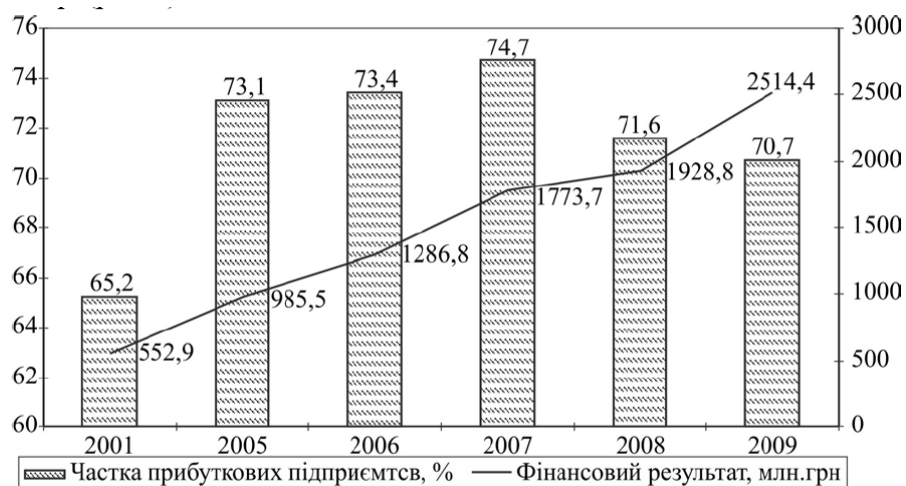

Рис. 1.1. Фінансовий результат діяльності торговельних підприємств

Джерело: [5, с. 126].

**Приклади оформлення списку використаних джерел,
відповідно до ДСТУ 8302:2015**

КНИГИ	
Приклади	Однотомні видання
один автор	<p>Битяк Ю. П. Державна служба в Україні: організаційно-правові засади: монографія. Харків: Право, 2005. 304 с.</p> <p>Краснова М. В. Договори в екологічному праві України: навч. посіб. / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ: Алерта, 2012. 216 с.</p> <p>Кузніченко С. О. Закон України "Про правовий режим надзвичайного стану": наук.-практ. комент. / Одес. держ. ун-т внутр. справ. Харків: Право, 2015. 164 с.</p> <p>Тертишник В. М. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України: із змін. та допов. на 12 берез. 2016 р. 12-те вид., допов. і переробл. Київ: Правова єдність, 2016. 810 с.</p> <p>Johnson L. K. Bombs, bugs, drugs and thugs: intelligence and America's quest for security. New York; London: New York University Press, 2000. 326 p.</p>
два автори	<p>Васильєв С. В., Ніколенко Л. М. Доказування та докази у господарському процесі України: монографія. Харків: Еспада, 2004. 192 с.</p> <p>Каткова Т. В., Каткова А. Г. Закінчення досудового слідства у кримінальних справах: практич. посіб. Харків: Право, 2011. 136 с.</p> <p>Петришина М. О., Петришин О. А. Міжнародно-правові стандарти у сфері місцевого самоврядування: наук. доп. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування. Харків: Право, 2016. 44 с. (Серія "Наукові доповіді").</p> <p>Сташис В. В., Бажанов М. И. Преступления против личности в УК УССР и судебной практике. Изд. 2-е, испр. и доп. Харьков: Вища шк., 1987. 216 с.</p>
три автори	<p>Комаров В. В., Світлична Г. О., Удальцова І. В. Окреме провадження: монографія / за ред. В. В. Комарова. Харків: Право, 2011. 312 с.</p> <p>Сичевський В. В., Харитонов Є. І., Олейніков Д. О. Науково-практичний коментар до розділу I Особливої частини Кримінального кодексу України (Злочини проти основ національної безпеки України) / Служба безпеки України. Харків: Право, 2016. 232 с. (Бібліотека слідчого).</p> <p>Helfer M. E., Kempe R. S., Krugman R. D. The battered child. 5th ed. Chicago, IL: University of Chicago Press, 1997. 700 p.</p>
чотири і більше авторів	<p>Прилипко С. М., Ярошенко О. М., Мороз С. В., Малиновська К. А. Укладення трудового договору: теоретико-прикладне дослідження: монографія. Харків: Юрайт, 2013. 288 с.</p> <p>Коллективні політичні права і свободи людини та громадянина в Україні: проблеми теорії та практики: монографія / Є. І. Григоренко та ін.; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків: [б. в.], 2013. 352 с.</p> <p>Постклассическая онтология права: монография / С. И. Максимов и др.; С.-Петербург. гос. ун-т; общ. ред. И. Л. Честнов. Санкт-Петербург: Алетейя, 2016. 688 с. (Толкование источников права).</p>

	The mutual fund industry: Competition and investor welfare / R. G. Hubbard et. al. New York, NY: Columbia University Press, 2010. 256 p.
автор(и) та редактор(и)/упорядник(и)	Гель А. П., Семаков Г. С., Яковець І. С. Кримінально-виконавче право України: навч. посіб. / ред. А. Х. Степанюк. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 624 с. Грошевий Ю. М. Вибрані праці / упоряд.: О. В. Капліна, В. І. Маринів. Харків: Право, 2011. 656 с. Петрик О. І. Шлях до цінової стабільності: світовий досвід і перспективи для України: монографія / відп. ред. В. М. Геєць. Київ: УБС НБУ, 2008. 369 с. Plath S. The unabridged journals / ed. K. V. Kukil. New York, NY: Anchor, 2000. 680 p.
автор(и) та перекладач(і)	Беккариа Ч. О преступлениях и наказаниях / вступ. ст. Н. И. Панова; пер. с итал. М. М. Исаев. Киев: Ин Юре, 2014. 240 с. (Памятники правовой мысли). Питерс Т., Уотермен Р. В поисках эффективного управления (опыт лучших компаний) / ред. Л. И. Евенко; пер.: Д. Васильев, В. Зотов. Москва: Прогресс, 1986. 424 с. Laplace P. S. A philosophical essay on probabilities / trans.: F. W. Truscott, F. L. Emory. Original work published 1814. New York, NY: Dover, 1951. 196 p.
без автора	Галузева економічна політика держави: проблеми правового забезпечення: колект. моногр. / за наук. ред. Д. В. Задихайла. Харків: Юрайт, 2013. 520 с. (Серія "Наукові праці кафедри господарського права Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого"; т. 1). Конституція України: наук.-практ. комент. / редкол.: В. Я. Тацій (голова) та ін. 2-ге вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2012. 1128 с. Настільна книга детектива, прокурора, судді: коментар антикорупційного законодавства / ред. М. І. Хавронюк. Київ: Дакор, 2016. 496 с. Політологічний енциклопедичний словник / упоряд. В. П. Горбатенко. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: Генеза, 2004. 736 с. Правове виховання в сучасній Україні: монографія / за заг. ред.: В. Я. Тацій, А. П. Гетьман, О. Г. Данильян. 2-ге вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2013. 440 с. Протидія терористичній діяльності: міжнародний досвід і його актуальність для України: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 30 верес. 2016 р. Київ: Нац. акад. прокуратури України. 2016. 432 с. Twenty-four hours a day. Miami, FL: BN Publishing, 2010. 400 p.
Приклади	Багатотомні видання
	Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2016. Т. 1: Історія держави і права України. 848 с. Енциклопедія історії України: у 10 т. / НАН України, Ін-т історії України. Київ: Наук. думка, 2005. Т. 9. 944 с. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник: у 2 т. / за ред.: В. В. Сташис, В. Я. Тацій. 4-те вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2010. Т. 1. 456 с. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права: в 6 т. Харьков: Право, 2007. Т. 4: Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с.

	<p>Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України: у 4 т. / ред. О. В. Стівба. Харків: Апостиль, 2015. Т. 2. 329 с.</p> <p>Правова система України: історія, стан та перспективи: у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків: Право, 2009. Т. 2: Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с.</p>
ІНШІ ВИДАННЯ	
автореферат и дисертацій	<p>Кравчук В. М. Припинення корпоративних правовідносин в господарських товариствах: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03 / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2010. 36 с.</p> <p>Лісов О. С. Новітня вітчизняна історіографія створення та діяльності розвідки і контррозвідки України у 1917–1991 роках: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 20.02.22 / Нац. ун-т оборони України ім. Івана Черняхівського. Київ, 2017. 20 с.</p>
дисертації	<p>Сокурєнко В. В. Публічне адміністрування сферою оборони в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2016. 573 с.</p> <p>Костєнко В. О. Економіко-правове забезпечення використання та охорони земель: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06 / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2015. 183 с.</p> <p>Bryant B. D. A sequentially articulated experiment to compare two instructional software input infrastructures: Doctoral dissertation / University at Albany. Albany, NY, 1998. 150 p.</p>
архівні документи	<p>Лист Голови Спільки «Чорнобиль» Г. Ф. Лєпіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Спільки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. ЦДАГО України (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64, 64 зв., 71.</p> <p>Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. ЦДАВО України (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3.</p> <p>Наукове товариство ім. Шевченка. Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаніка НАН України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.</p>
патенти	<p>Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с.</p> <p>Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.</p>
препринти	<p>Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль: Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт / НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1).</p> <p>Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ / ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов. Харьков: ННЦ ХФТИ, 2006. 19 с.: ил., табл. (Препринт / НАН Украины, Нац. науч. центр «Харьк. физ.-техн. ин-т»; ХФТИ 2006-4).</p>
стандарти	<p>ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація).</p>

	<p>ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ: Держспоживстандарт України, 2006. 181 с.</p> <p>ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ 3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ: Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).</p>
ЧАСТИНА ВИДАННЯ	
розділ книги	<p>Борисова В. И. Право частной собственности в системе социально-экономических прав и свобод граждан и пути его реализации. Харьковская цивилистическая школа: право собственности: монография / ред. И. В. Спасибо-Фатеева. Харьков: Право, 2012. Разд. 3, гл. 1. С. 87–99.</p> <p>Даньшин І. М. Злочини проти громадського порядку та моральності. Кримінологія. Загальна та Особлива частини: підручник / ред. В. В. Голіна. 2-ге вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2009. Розд. 15. С. 138–145.</p> <p>Тацій В. Я. Повертаючись до питання боротьби зі злочинами у сфері приватизації. Тацій В. Я. Вибрані статті, виступи, інтерв'ю. Харків: Право, 2010. С. 221–229.</p> <p>Хряпінський П. Кримінально-правові засоби заохочення у публічному праві України. Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані: монографія / за ред.: О. В. Козаченко, Є. Л. Стрельцов. Миколаїв: Іліон, 2016. С. 87–109.</p> <p>O'Neil J. M., Egan J. Men's and women's gender role journeys: A metaphor for healing, transition, and transformation. Gender issues across the life cycle / Ed. B. R. Wainrib. New York, NY: Springer, 1992. P. 107–123.</p>
тези, доповідь	<p>Боднар Т. В. Договір про закупівлю: особливості укладання і забезпечення. Актуальні проблеми приватного права: договір як правова форма регулювання приватних відносин: матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 95-й річниці з дня народж. В. П. Маслова (Харків, 17 лют. 2017 р.). Харків: Право, 2017. С. 7–9.</p> <p>Данильян О. Г., Дьобань О. П. Досвід удосконалення органів державної влади в європейських країнах та можливості його використання в Україні.</p> <p>Проблеми розбудови державності та народовладдя в Україні: матеріали ХХІІ Харків. політолог. читань (м. Харків, 21 трав. 2009 р.). Харків, 2009. С. 47–49.</p> <p>Шаповал В. Свобода та "природні права" людини як основа людського виміру права. Антропология права: філософський та юридичний виміри (стан, проблеми, перспективи): матеріали першого всеукр. круглого столу, м. Львів, 16–17 верес. 2005 р. Львів: Край, 2006. С. 286–295.</p> <p>Wu C. K., Makhoulouf M. M. Predicting the response of Aluminium casting alloys to heat treatment. Light Metals 2011: Proceedings of the technical sessions presented by the TMS Aluminium Committee at the TMS 2011 Annual Meeting & Exhibition, San Diego, California, USA, 27 February – 3 March, 2011. Hoboken, NJ: Wiley, 2011. P. 834–836</p>
стаття з довідкового видання	<p>Баулін Ю. В. Обставини, що виключають злочинність діяння. Великий енциклопедичний юридичний словник / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ: Юрид. думка, 2007. С. 550.</p>

	<p>Гончаренко В. Д. Повне зібрання законів Російської імперії. Велика українська юридична енциклопедія. Харків: Право, 2016. Т. 1: Історія держави і права України. С. 573–574.</p> <p>Ріяка В. О. Декларація митна. Юридична енциклопедія. Київ: Укр. енцикл., 1998. Т. 2. С. 29.</p> <p>Bergmann P. G. Relativity. The New Encyclopedia Britannica. Chicago, IL: Encyclopedia Britannica, 1993. Vol. 26. P. 501–508.</p>
стаття з продовжуваного видання	<p>Гетьман А. П., Лозо В. І. Державно-правові проблеми подолання екологічної кризи в епоху глобалізації. Проблеми законності. Харків. 2013. Вип. 123. С. 65–77.</p> <p>Данильян О. Г., Петришин О. В. Проблема взаємовпливу правового виховання державотворчого процесу: українські реалії. Вісник Національної академії правових наук України. Харків, 2010. № 2. С. 28–39.</p> <p>Семенюк О. Г. Заходи безпеки в системі охорони державної таємниці. Держава і право. Юридичні науки. Київ, 2016. Вип. 72. С. 152–166.</p>
стаття з періодичного видання (журнал, газета)	<p>Кулак Н. В. Актуальні питання правового статусу добровільних формувань в Україні. Часопис Київського університету права. 2016. № 4. С. 84–88.</p> <p>Петришин О., Серьогіна С. Змішана республіканська форма державного правління: питання теорії та практики. Право України. 2009. № 10. С. 57–60.</p> <p>Benjamin A. C. The ethics of scholarship: A discussion of problems that arise in its application. Journal of Higher Education. 1960. Vol. 31, No. 9. P. 471–480.</p> <p>Середа М. Мирні зібрання: практика адмін. судів 2015 р. Юридичний вісник України. 2016. 12–18 лют. (№ 6). С. 5. Тацій В. Я., Тютюгін В. І., Пономаренко Ю. А. Виклики сучасності і кримінальне право. Голос України. 2016. 29 січ. (№ 16). С. 6–7.</p> <p>Itzkoff D. A touch for funny bones and earlobes. New York Times. 2010. March 31. P. C1.</p>
ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ	
Приклади	<p>Аналіз стану здійснення судочинства в 2015 році (за даними судової статистики). URL: http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D7F9F72E78DA88ECC2257F730036F282 (дата звернення: 17.03.2017).</p> <p>Гетьман Є. А. Підзаконні нормативно-правові акти органів виконавчої влади України та іноземних держав: порівняльна характеристика. Теорія і практика правознавства: електрон. наук. фахове вид. 2016. Вип. 1 (9). URL: http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/66302 (дата звернення: 17.06.2016).</p> <p>Карнаух Б. П. Тлумачення договору: короткий нарис із наднаціональної і транснаціональної точок зору. Проблеми законності. 2016. Вип. 135. С. 39–51. DOI: http://dx.doi.org/10.21564/2414-990x.135.83852.</p> <p>Оболенцев В. Ф. Базові засади системного аналізу злочинності та віктимізації в Україні: монографія. Харків; Костянтинівка, Сектор "С" АТО: Юрайт, 2016. 116 с. URL: http://dSPACE.nulau.edu.ua/bitstream/123456789/12015/1/Obolencev_2016_mon.pdf (дата звернення: 17.03.2017).</p> <p>Colletta L. Political satire and postmodern irony in the age of Stephen Colbert and Jon Stewart. Journal of Popular Culture. 2009. Vol. 42, No. 5. P. 856–874. DOI: 10.1111/j.1540-5931.2009.00711.x.</p>

	<p>Feminism. Encyclopædia Britannica online. URL: http://www.britannica.com/EBchecked/topic/724633/feminism.</p> <p>Trammell A. Magic: The gathering in material and virtual space: An ethnographic approach toward understanding players who dislike online play. <i>Meaningful Play</i> 2010: October 21–23, 2010, East Lansing, MI. URL: http://meaningfulplay.msu.edu/proceedings2010/mp2010_paper_42.pdf (Last accessed: 17.03.2017).</p>
ЗАКОНОДАВЧІ ТА НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ	
Приклади	<p>Конституція України: станом на 1 верес. 2016 р.: відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2016. 82 с.</p> <p>Конституційний Суд України: рішення, висновки / відп. ред. А. С. Головін; уклад.: К. О. Пігнаста, О. І. Кравченко. Київ: Логос, 2011. Кн. 10. 431 с.</p> <p>Правова основа діяльності органів державної влади: зб. нормат. актів / упоряд. П. М. Любченко. Харків: ФІНН, 2010. 303 с.</p> <p>Національна доктрина розвитку освіти: затв. Указом Президента України від 17.04.2002 р. № 347. Освіта. 2002. 24 квіт. (№ 14). С. 2–4.</p> <p>Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. <i>Голос України</i>. 2015. 10 черв. (№ 101). С. 4.</p> <p>Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень: затв. наказом М-ва юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5 (у ред. наказу від 26.12.2012 р. № 1950/5). <i>Офіційний вісник України</i>. 2013. № 3. Ст. 91.</p> <p>Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. <i>Відомості Верховної Ради України</i>. 2001. № 25–26. Ст. 131.</p> <p>Про порядок класифікації надзвичайних ситуацій: постанова Каб. Міністрів України від 15.06.1998 р. № 1099. <i>Офіційний вісник України</i>. 1998. № 28. Ст. 1062.</p> <p>Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. Дата оновлення: 12.03.2017. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/page (дата звернення: 17.03.2017).</p> <p>Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16.09.2014 р. № 1678-VII. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1678-18 (дата звернення: 17.03.2017).</p> <p>Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2017 році: від 15.09.2016 р. № 5132. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60035 (дата звернення: 17.03.2017).</p> <p>Ухвала апеляційного суду Полтавської області від 27 серпня 2014 р., судова справа № 551/818/14-к. URL: http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/41131992# (дата звернення: 17.06.2016).</p> <p>Case of Benham v. The United Kingdom (Application no. 19380/92): Judgment European Court of Human Rights, 10 June 1996. URL: http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57990 (Last accessed: 17.03.2017).</p>

